

KNIVDRAB I SYDDANMARK GENNEM 25 ÅR

AF VICESTATSOBDUCENT PETER MYGIND LETH

54 homicides by stabbing with 57 victims (32 men and 25 women) took place in Southern Denmark (approximately 720,000 inhabitants) in the period 1983-2007. The rate for homicides by stabbing was constant throughout these 25 years. Many of the victims were socially disadvantaged, half were alcohol intoxicated at the time of death, and almost a third had a chronic abuse problem. The majority of these homicides were committed at home by a family member, and the murder weapon was a kitchen knife in two thirds of the cases. Agitation, jealousy and psychosis were the most common motives. Homicides in the nightlife committed with a flick knife or dagger have received much press coverage, but are actually very rare. The article describes injury patterns and the degree of violence. A ban against knives must be recommended, but would only prevent a few homicides. Increased penalties will probably have a very limited effect.*

I de senere år har drab begået med kniv været anledning til debat. Men hvor stort er problemet? Hvem bliver dræbt? Hvad var motivet? Hvilke knive blev anvendt, og kan disse drab forebygges? Her redegøres for de sidste 25 års erfaringer fra Fyn og Sønderjylland.

Materiale og metode

Undersøgelse af knivdrab (defineret som drab udført med et skarpt instrument) fra Fyn og Sønderjylland (Syddanmark) i perioden 1983 – 2007 fundet gennem dødsårsagsregisteret. Data fra obduktionserklæringer og politirapporter blev analyseret i en computer database. Tilsvarende informationer om alle øvrige drab blev også registreret.

Tabel 1. Ofre for knivdrab i Syddanmark 1983-2007 fordelt efter årstal.

	1983-87	1988-92	1993-97	1998-2002	2003-07
Antal	12	11	14	10	10

Note: Årlig drabsrate 0,32 per 100.000 indbyggere for hele regionen og 0,52 for Odense Kommune.

Resultater

Der var 54 knivdrab med 57 dræbte (32 mænd, 25 kvinder), heraf tre dobbeltdrab, i Syddanmark (folketal 1995: 719.687) i perioden 1983–2007. Drabsraten var 0,32 per 100.000 indbyggere per år, jævnt fordelt over hele perioden. Drabsraten var højest i Odense Kommune (tabel 1). Drab med kniv udgjorde en tredjedel (57/168)

* Title in English: *Lethal Stabbings in Southern Denmark during the Last 25 Years.*
Original in Danish.

af alle drab og var dermed den hyppigste drabsmetode, lidt hyppigere end drab ved stump vold. De fleste af ofrene var midaldrende (medianalder 40 år, interkvartil spændvidde 28–53 år).

Mange var socialt dårligt stillede. 21 (52 %) i alderen 15–65 år var uden for arbejdsmarkedet (førtidspension otte, bistandsklient syv, arbejdsløs fire, udgang fra fængsel en, flygtning en), og 48 % (>20 år) havde ingen erhvervsuddannelse. 21 (44 %) tilhørte socialgruppe fem. Otte af ofrene (14 %) stammede fra et tredjeverdensland og to (4 %) kom fra Grønland.

27 af ofrene (52 %) var efter politirapportens oplysninger blevet skønnet alkoholpåvirkede på drabstidspunktet, heraf var fire tillige stofpåvirkede. Af 50 alkohol-prøver udtaget ved obduktionen indeholdt de 23 (46 %) alkohol, heraf 16 (32 % - 10 mænd, seks kvinder) med en promille på over 1,5. Af 46, som blev undersøgt for narkotika og lægemidler, var to påvirket af morfin (antagelig indtaget som heroin), og ni indeholdt et eller flere lægemidler i terapeutisk koncentration, hyppigst diazepam (stesolid®) eller fenobarbital (abstinensbehandling). 12 (21 %) af de dræbte havde et kronisk alkoholmisbrug, tre havde et blandingsmisbrug og to misbrugte hård narkotika – i alt havde 30 % et kronisk misbrug.

Kun ét af drabene blev ikke opklaret.

Et lille flertal af knivdrabene skete om vinteren (oktober-marts: 61 %), oftest om aftenen og tidligt på natten, og jævnt fordelt på alle ugedage.

Tabel 2. Ofre for knivdrab i Syddanmark 1983–2007 fordelt efter motiv og køn.

	Alle	Mænd	Kvinder
Familiedrama	4	1	3
Affekt	15	12	3
Jalousi	10	3	7
Psykose	10*	4	6
Seksuelt motiv	3	1	2
Rovmord	4	3	1
Ved indbrud mv.	3	2	1
Selvforsvar	6	6	0
Ukendt motiv	2	0	2
I alt	57	32	25

* Heraf et barnedrab på nyfødt og et drab under røveri begået af psykotisk gerningsmand

Drabsmotivet fremgår af tabel 2. Ved familiedrama forstås drab på egne børn og er repræsenteret ved to drabsepisoder, hvorunder to børn blev dræbt af deres mor og to af deres far. Moderen begik selvmord. Faderen blev overtalt til at opgive udspring fra Storebæltsbroen. Der var flere mænd end kvinder, som blev dræbt i

affekt eller i selvforsvar, mens det omvendte var tilfældet for jalousidrab. Otte (14 %) af de dræbte havde selv indledt konfrontationen, som førte til drabet (syv ved slagsmål under alkoholpåvirkning og en dræbt under indbrud hos ekskæresten).

Tabel 3. Ofre for knivdrab i Syddanmark 1983-2007 fordelt efter offerets relation til gerningspersonen og efter køn.

	I alt	%	Heraf kvinder	% af kvinder
Ægtefælle/samlever	10	18 %	6	24 %
Tidl. ægtefælle/samlever	5	9 %	4	16 %
Forældre	5	9 %	2	8 %
Barn	7	12 %	3	12 %
Anden familie	2	4 %	1	4 %
Ven med	8	14 %	1	4 %
Kollega/nabo o.l.	4	7 %	0	0 %
Rival i seksuelt forhold	2	4 %	0	0 %
Nyligt bekendtskab	5	9 %	4	16 %
Helt fremmed person	7	12 %	3	12 %
Medpatient	1	2 %	0	0 %
Uoplyst	1	2 %	1	4 %
I alt	57	102 %	25	100 %

Offerets relation til gerningspersonen fremgår af tabel 3, hvoraf ses, at langt de fleste knivdrab foregik inden for familien. Lidt flere kvinder end mænd blev dræbt af en nuværende eller tidligere ægtefælle/samlever eller af et helt frisk bekendtskab. Kun otte (15 %) af drabsepisoderne kunne betegnes som planlagte, resten forekom sekundært til anden kriminalitet (fire =7 %), impulsivt ved slagsmål m.v. (31 =57 %) eller som følge af psykose (11 =20 %).

Tabel 4. Knivdrabsepisoder i Syddanmark 1983-2007 fordelt efter gerningsvåben.

Køkkenkniv	37 ¹
Dolk	5
Foldekniv	5 ²
Lommekniv	2
Uspecificeret kniv	3
Andet end kniv	2 ³
I alt	54

1: heraf otte kødknive, syv brødknive og en kartoffelkniv, resten uspecificeret

2: heraf tre springknive

3: strygestål, hækkesaks

To tredjedele af drabene blev begået med en køkkenkniv (tabel 4). Over halvdelen (35 = 61 %) blev dræbt i egen bolig. Drabsstedet fremgår af tabel 5.

Tabel 5. Knivdrabsepisoder i Syddanmark 1983-2007 fordelt efter drabssted.

Privat beboelse	35	65 %
Institution	5	9 %
Restauration	2	4 %
Arbejdsplads	1	2 %
Udendørs*	11	20 %
I alt	54	100 %

*heraf baggård 7, gade 3, skib 1

Obduktionen viste, at 16 (28 %) kun havde en enkelt skarp læsion (stik eller snit), mens antallet af skarpe læsioner i øvrigt varierede fra to til 138 (!), i gennemsnit 12. 40 (70 %) havde desuden forskellige stumpede læsioner (blodunderløbne mærker, hudafskrabninger, kvæstningssår) fra omkringtumlen, knytnevæslag, spark m.v., fra en til 26, i gennemsnit otte.

Tabel 6. De skarpe læsioners placering på legemsoverfladen.

	Antal omkomne med skarpe læsioner i nævnte region	Gennemsnitligt antal skarpe læsioner blandt dem med læsioner i denne region (spændvidde)
Hårbund	8 (14 %)	2,3 (1 - 5)
Ansigt	12 (21 %)	2,3 (1 - 6)
Hals	29 (51 %)	2,8 (1-12)
Brystkasse	36 (63 %)	3,3 (1-15)
Bug	18 (32 %)	1,8 (1-4)
Ryg	16 (28 %)	9,0 (1-100)*
Arme	12 (21 %)	2,6 (1-13)
Hænder	19 (33 %)	3,4 (1-10)
Ben	4 (7 %)	3,5 (1-9)
Kønsorganer	1 (2 %)	2,0

*2,9 hvis ét offer med 100 skarpe læsioner på ryggen udelades

Læsionernes fordeling på henholdsvis legemsoverfladen og de indre organer fremgår af tabel 6 og 7. Stik mod brystkassen med læsion af lunger og hjerte var hyppigst, efterfulgt af halssnit med læsion af en halspulsåre. Afværgelæsioner fra kniv på hænder eller arme fandtes hos 59 % af de 41 drabs ofre, som havde mere end en enkelt skarp læsion. Ingen af børnene og ingen af de fire, som sov eller var bevidstløse, havde afværgelæsioner, og det samme gjaldt hovedparten af de svært alkoholpåvirkede (11 af 13 med mere end 2 % alkohol i blodet).

Tabel 7. Skarpe læsioner af indre organer.

Hjernelæsion	1 (1 %)
Hjertelæsion	21 (24 %)
Lungelæsion	36 (41 %)
Legemspulsåre	2 (2 %)
Halspulsåre	18 (20 %)
Lever	6 (7 %)
Mave-tarm	4 (5 %)
I alt	88 (100 %)

Note: Antallet er mere end 57, da mange blev ramt i flere indre organer. Selvom et organ blev ramt af flere skarpe læsioner, blev det kun talt med én gang.

I otte tilfælde var knivdrabet forudgået af drabsforsøg ved anden metode (kværkning seks, halsomsnøring en, slag med stumpt instrument mod hoved en).

Mange havde været udsat for omfattende vold (såvel skarp som stump). Således havde 14 (25 %), 14 (25 %) og 29 (50 %) været udsat for henholdsvis let, moderat og svær vold, efter Hart-Hansens opdeling (1). Drab begået i jalousi eller psykose, seksualdrab og drab ved røveri/indbrud udgjorde næsten trefjerdedele af gruppen svær vold. Derimod havde alle, der var dræbt i selvforsvar, været udsat for let vold. 58 % af mænd, som begik knivdrab, udøvede svær vold mod kun 13 % af kvinderne.

Forblødning var den hyppigste umiddelbare dødsårsag (84 %). Et mindre antal døde af sammenklappede lunger (5 %), luftindsugning til blodårer fra halssnit (4 %), kvælning ved opkast i lufttrøret (4 %) eller senkomplikationer (4 %). 48 (84 %) døde på gerningsstedet og 6 (12 %) inden for de første tre timer. Kun to (4 %) overlevede mere end tre døgn. Det kunne ikke antages, at en ændret behandlingsindsats ville have ændret dødeligheden.

Drabene blev hyppigst begået af mænd (45 = 83 %). Kvinderne begik drab inden for familien (7/8) samt et enkelt planlagt rovmord begået af en eskorte pige. Blandt samtlige 168 drab – knivdrab såvel som andre – fandtes, at i alt fem kvinder i løbet af undersøgelsesperioden dræbte deres ægtefælle/samlever, heraf tre med kniv, en med slag med stumpt instrument mod hovedet samt knivstik og en ved forgiftning og kværkning.

Gerningspersoner til knivdrab – både mænd og kvinder – havde en median alder på 30 år (interkvartil spændvidde 22-38 år), altså lavere end ofrenes. Tre begik selvmord efter drabet (en ved stik i brystkassen og to ved hængning), en forsøgte ved stik i brystkassen, og tre overvejede selvmord, men opgav. Materialet giver ikke mulighed for at belyse gerningspersonernes sociale status, eller om de var påvirket af alkohol eller narkotika.

Diskussion

Der var overensstemmelse mellem dødsårsagsregisteret og registreringen ved Retsmedicinsk Institut, så det er sandsynligt, at alle sager er med. Der er et vist informationsbias, fordi data var indhentet fra kilder, som ikke var udfærdiget med henblik på forskning, og oplysningerne om gerningspersonerne var mangelfulde. Undersøgelsen kan ikke uden videre generaliseres til hele landet, men det er tidligere vist, at Syddanmark har samme drabsrate og urbaniseringsgrad som resten af landet (2).

Knivdrab er en sammensat gruppe, men behandles her under ét, dels fordi knivdrab har været genstand for megen debat, og dels fordi knive er våben, som kan være hurtigt dødbringende, og som modsat skydevåben findes i ethvert hjem. Knivdrab er, som i mange andre lande med en restriktiv lovgivning mod skydevåben (3-6), den største gruppe, når drab opdeles efter metode, og hvis knivdrab kunne forebygges, ville det kunne ses i det samlede drabstal.

Undersøgelsen viser, at raten for knivdrab i Syddanmark har været konstant og – sammenlignet med mange andre vestlige lande – ret lav (7-9) gennem de sidste 25 år. De meget omtalte knivdrab i nattelivet er meget sjældne i vort område – langt de fleste blev begået i hjemmet blandt familiemedlemmer. I Sverige var der ingen stigning i antallet af hospitalsindlæggelser for skarp vold fra 1974 til 2002 (10). I England var der derimod en stigning på 30 % fra 1997 til 2005 (11), og i Skotland steg antallet af knivdrab til over det dobbelte fra 1981 til 2003 (12).

Mange af ofrene for knivdrab er socialt dårligt stillede, halvdelen var alkoholpåvirkede på drabstidspunktet, og næsten en tredjedel havde et kronisk misbrug. Drabspersonerne var ikke så godt beskrevet, men kom generelt fra samme miljø som ofrene, og sammenholdt med drabsmotivet – affekt, jalousi, psykose m.v. – er det oplagt, at knivdrabene i hovedsagen var forårsaget af sociale og psykiske forhold. Langt de fleste drab var impulsive og blev begået med et forhåndenværende våben, hyppigst en køkkenkniv, som også vist i flere andre europæiske undersøgelser (13-15). En skarp, slank kødkniv kan være mere dødbringende end visse dolke (16).

Læsiionsmønsteret var som ved andre tilsvarende undersøgelser (17-19). Der var sjældent afværgelæsioner hos svært alkoholpåvirkede ofre, sandsynligvis fordi de i deres påvirkede tilstand ikke sansede at værgе for sig. Dette har Metter et al. (20) også iagttaget.

De fleste af gerningspersonerne var mænd. Der var tydelig kønsforskel i drabsmotiv og i graden af den udøvede vold: de fleste kvinder begik drab inden for familien og for langt de flestes vedkommende med væsentligt mindre voldsanvendelse end mændene. Vi fandt som Aldridge et al. (21), at de få kvinder, som dræbte deres ægtefælle, helt overvejende gjorde det med en kniv. Kværkning og

stump vold var – ikke overraskende – forbeholdt de fysisk stærkere mænd! Drab på børn begås sjældent med kniv (22).

Sammenfattende kan siges, at knivdrab ikke har været stigende i de sidste 25 år i Syddanmark. Enkelte alvorlige knivdrab begået i nattelivet har naturligt nok været meget omtalt i den lokale presse, men af hensyn til borgernes tryghedsfølelse er det vigtigt at gøre opmærksom på, at problemet ikke er i stigning. Langt de fleste knivdrab begås i hjemmet blandt familiemedlemmer, men drab af denne type får ikke samme pressedækning (23;24). Knivdrabene var hyppigst impulsive og i hovedsagen forårsaget af sociale og psykiske forhold. Den generalpræventive effekt af strafferetlige foranstaltninger må derfor antages at være ret lille. En målrettet indsats mod knive i nattelivet kan være effektiv mod de relativt få drab i dette miljø og må anbefales, men alt i alt må det antages, at kun ret få knivdrab kan forebygges ved en målrettet indsats. En generel socialpolitisk indsats må antages at være mere effektiv. Danmark har allerede en høj standard på dette område, og vi har da også få knivdrab sammenlignet med mange andre lande.

Litteraturliste

- (1) Hart Hansen JP. *Drab i Danmark 1946-70*. København: Munksgaard; 1977.
- (2) Christiansen S, Rollmann D, Leth PM, Thomsen JL. *Drab på børn på Fyn og i Sønderjylland 1972-2005*. *Ugeskr Laeger* 2007 Nov 19;169(47):4070-4.
- (3) Lynch M, Black M. *A tale of two cities: a review of homicide in Melbourne and Glasgow in 2005*. *Med Sci Law* 2008 Jan;48(1):24-30.
- (4) Rouse DA. *Patterns of stab wounds: a six year study*. *Med Sci Law* 1994 Jan;34(1):67-71.
- (5) Bajanowski T, Varro A, Sepulchre MA. *Death caused by sharp injury. Criminologic and criminalistic aspects*. *Arch Kriminol* 1991 Mar;187(3-4):65-74.
- (6) Leyland AH. *Homicides involving knives and other sharp objects in Scotland, 1981-2003*. *J Public Health (Oxf)* 2006 Jun;28(2):145-7.
- (7) Lynch M, Black M. *A tale of two cities: a review of homicide in Melbourne and Glasgow in 2005*. *Med Sci Law* 2008 Jan;48(1):24-30.
- (8) Leyland AH. *Homicides involving knives and other sharp objects in Scotland, 1981-2003*. *J Public Health (Oxf)* 2006 Jun;28(2):145-7.
- (9) Gill JR, Catanese C. *Sharp injury fatalities in New York City*. *J Forensic Sci* 2002 May;47(3):554-7.
- (10) Estrad F. *Trends in violence in Scandinavia according to different indicators*. *British Journal of Criminology* 2006;46:486-504.
- (11) Maxwell R, Trotter C, Verne J, Brown P, Gunnell D. *Trends in admissions to hospital involving an assault using a knife or other sharp instrument, England, 1997-2005*. *J Public Health (Oxf)* 2007 Jun;29(2):186-90.

- (12) Leyland AH. *Homicides involving knives and other sharp objects in Scotland, 1981-2003*. J Public Health (Oxf) 2006 Jun;28(2):145-7.
- (13) Hunt AC, Cowling RJ. *Murder by stabbing*. *Forensic Sci Int* 1991 Dec;52(1):107-12.
- (14) Scolan V, Telmon N, Blanc A, Allery JP, Charlet D, Rouge D. *Homicide-suicide by stabbing study over 10 years in the Toulouse region*. Am J Forensic Med Pathol 2004 Mar;25(1):33-6.
- (15) Rouse DA. *Patterns of stab wounds: a six year study*. Med Sci Law 1994 Jan;34(1):67-71.
- (16) Green MA. *Stab wound dynamics-a recording technique for use in medico-legal investigations*. J Forensic Sci Soc 1978 Jul;18(3-4):161-3.
- (17) Rouse DA. *Patterns of stab wounds: a six year study*. Med Sci Law 1994 Jan;34(1):67-71.
- (18) Hunt AC, Cowling RJ. *Murder by stabbing*. *Forensic Sci Int* 1991 Dec;52(1):107-12.
- (19) Scolan V, Telmon N, Blanc A, Allery JP, Charlet D, Rouge D. *Homicide-suicide by stabbing study over 10 years in the Toulouse region*. Am J Forensic Med Pathol 2004 Mar;25(1):33-6.
- (20) Metter D, Benz D. *Self-defense injuries in homicides caused by penetrating forces*. Z Rechtsmed 1989;102(5):277-91.
- (21) Aldridge ML, Browne KD. *Perpetrators of spousal homicide: a review*. *Trauma Violence Abuse* 2003 Jul;4:265-76.
- (22) Christiansen S, Rollmann D, Leth PM, Thomsen JL. *Drab på børn på Fyn og i Sønderjylland 1972-2005*. Ugeskr Laeger 2007 Nov 19;169(47):4070-4.
- (23) Taylor CA, Sorenson SB. *The nature of newspaper coverage of homicide*. Inj Prev 2002 Jun;8(2):121-7.
- (24) Sorenson SB, Manz JG, Berk RA. *News media coverage and the epidemiology of homicide*. Am J Public Health 1998 Oct;88(10):1510-4.

Adresse:

Retsmedicinsk Institut, Syddansk Universitet

J.B. Winsløvs Vej 17

5000 Odense C.

E-post: pleth@health.sdu.dk